

## Tema om sproglig variation

Formål:	<p>At eleverne bliver klogere på dialekter, får mulighed for at lytte til dem og overveje deres egne fordomme over for forskellige dialekter</p> <p>At eleverne forstår, at dialekter og regional variation forekommer i alle sprog</p> <p>Skabe opmærksomhed på ungdomssprog og social variation på dansk og andre sprog.</p> <p>Skabe forståelse for, hvordan sociale varianter påvirker vores opfattelse af talerne.</p>
Sprogligt fokus:	<p>Sproglyd</p> <p>ordforråd</p> <p>sprogbrug</p>
Opmærksomhedspunkter	<p>Vigtigt, at eleverne bruger tid på at lytte til de forskellige dialektklip og bruger hovedtelefoner</p> <p>Vigtigt at eleverne får lejlighed til at tale om de indtryk, de får af de forskellige dialekttalende</p> <p>Vigtigt at eleverne både reflekterer over egen sprogbrug og sammenligner den med andres.</p> <p>Vigtigt at skabe rum for kritisk refleksion over sprogholdninger og sociolekter</p>

### Materialer

#### Arbejdsark dialekter

KU dialektkort: <https://dialekt.ku.dk/dialektkort/>

Om multietnolekt:

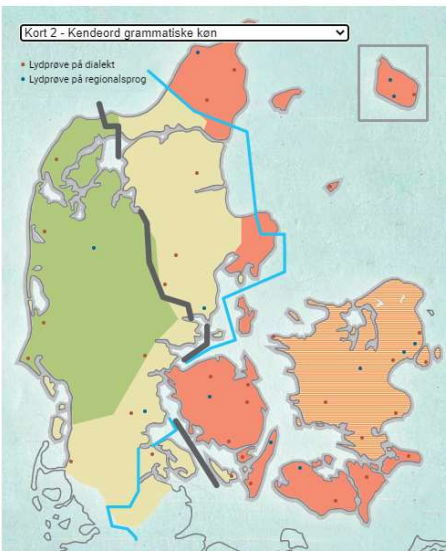
<https://dialekt.ku.dk/sociolekter/etnolekt/multietnolekt/>

Om sprogholdninger:

<https://dialekt.ku.dk/sprogholdninger/>

## Dialekter

Temaet kan indledes med en åben snak om, hvad dialekter er, og om eleverne kender nogen, der taler dialekt. Hvem kender de, hvordan taler de og hvad synes eleverne om at møde nogen med en anden dialekt end deres egen?



### Forklaring til kort 2

Grammatisk køn:

- 3 køn (hankøn, hunkøn, intetkøn) f. eks. i mand, en kone, et barn
- 2 køn (fælleskøn, intetkøn) f. eks. en mand, en kone, et barn
- Overgang i nyere tid fra 3 køn til 2 køn
- 2 køn, alle ord for noget tælleligt er fælleskøn (en hus, den hus), alle ord for stof er intetkøn (noget jord, det jord)

Kendeordets placering:

- mod øst efterhængt kendeord: 'manden'; mod vest foranstillet kendeord: æ mand (som på engelsk)

Hovedaktiviteten er baseret på KU's interaktive dialektkort (se link i Materialer). Gennem kortet kan man lytte til autentiske lydprøver på forskellige dialekter og regionale varianter af dansk. For at eleverne kan få det fulde udbytte af aktiviteten, er det vigtigt at de anvender hovedtelefoner, så de kan høre hvordan ordene siges, samt at det forklares på forhånd, at den tekst, der kommer frem når man trykker på de enkelte dialekter, er skrevet med i både lydskrift (grå skrift) og på standarddansk (hvid skrift) – dvs. at dialekterne ikke har deres eget skriftsprog, selvom der kommer en tekst frem med mange fremmedartede tegn.



Titel: Sall  
Tid: 16s / 01:11

Udskrift   Dialektræk   Mere om dialekten   Mere på dialekten

Print

**Midtøstjylland, Sall**

*Optaget 1978.  
Meddelelsen (f. 1900) fortæller om, hvordan hun kom til at bo som tiårig tjenestepige på en gård i landsbyen.*

1 så blöw a jo så lukket en' i sän et bette hwol, vi ha:j  
1 Så blev jeg jo så lukket ind i sådan et lille hul, vi havde

2 ve brög'geset - de war jo bettepi:gens ... hæller tjænnest-  
2 ved bryggerset. Det var jo bittepigens ... eller tjeneste-

3 tø'sen, såm di så; få di så aldri bettepi:g, di

## Fremgangsmåde

I denne aktivitet skal eleverne gå på opdagelse i forskellige dialekter (inkl. argentinadansk, amerikadansk). Giv eleverne **arbejdsarket** (enten fysisk eller digitalt) og vis dem, hvordan dialektkortet virker. Det er vigtigt, at de vælger de røde prikker for at lytte til egentligt dialekter.

Eleverne arbejder i grupper med **Arbejdsark dialekter**:

- Hver gruppe lytter til 3 dialekter
- Eleverne øver sig i at gentage dialekterne
- Eleverne forsøger at beskrive de 3 dialekter: bruger de andre ord? har ordene en anden udtale? hvordan er sætningsmelodien i forhold til jeres?

- Hvilket indtryk får I af dem, der taler sådan? Tror I, det er korrekt?

Herefter samles op på klassen

- Hvad er eleverne nået frem til? Kan de beskrive de tre dialekter, de har valgt?
- Hvornår taler eleverne selv dialekt?
- Hvad mener klassen om dialekternes fremtid? Hvorfor siger man, at dialekterne er ved at dø? Er det godt eller skidt?

Samlet anslået tidsforbrug for dialektarbejdet: 2 timer.

## Social variation

### Unge og ældres sprog

Start gerne denne del med en summeøvelse:

Taler unge anderledes end ældre og hvorfor? Tal med din makker – find 3 eksempler på udtryk, som du ville bruge, men som dine bedsteforældre ikke bruger -og måske ikke kender! Kan I også finde eksempler på udtryk, de bruger, mens I ikke gør?

Lad eleverne skrive udtrykkene op på tavlen og diskuter dem på klassen. Er det nogle, alle elever kender til? Gør du som lærer? Her er gode muligheder for at få en snak om ungdomssprog.

### Sproget som social markør

I denne del sættes fokus på social variation og sprogholdninger. Ved at lytte til og læse om fire forskellige sociale varianter, nemlig Dronningens, Kronprins Frederiks, Kim Larsens og unge menneskers gadesprog, får eleverne mulighed for at reflektere over sprogets sociale varianter og over deres egne sprogholdninger

Dronningen: vis et videoklip fra den seneste nytårstale eller lignende

Diskuter: hvordan taler Dronningen anderledes end os andre? Er der særlige ord, sætningsstrukturer, udtaler eller andet, I lægger mærke til?

Kronprins Frederik

<https://www.bt.dk/det-vi-taler-om/kronprins-frederik-brugte-ukendt-ord-hvad-sagde-han>

Læs artiklen. Hvad handler det om – hvad diskuterer de nævnte personer?

Hvad mener I om Kronprinsens brug af ordet, og hvorfor?

Kim Larsen: vis videoklip, fx dette: <https://youtu.be/bYxaXqWarHE>

Diskuter: hvordan adskiller Kims sprog sig fra de kongeliges? Hvilken social klasse forbinder I hans måde at tale på med? Hvilke træk I sproget gør, at I får den opfattelse – er det ord, sætninger, en særlig udtale eller noget andet?